

## 18η Διδακτική Ενότητα Η αρχή της πλειοψηφίας

**Κείμενο αναφοράς: Αριστοτέλης, Πολιτικά, Γ 6.3-4, 1281a39-b10**

### Ετυμολογικά και ομόρριζα στη νέα ελληνική

• **ἔστω, ἐστίν, εἶναι, ὄντων < εἰμί (ρ. ἐσ-, μι- κατάληξη με αφομοίωση > ἐμ-μί με απλοποίηση και αντέκταση > εἰμί):** ανούσιος, απόν, απουσία, εξουσία, εξουσιαστικός, επουσιώδης, εσθλός, ετυμολογία, ετυμολογικός, έτυμον, ομοούσιος, ον, οντολογία, οντολογικός, όντως, ουσία, ουσιαστικός, ουσιώδης, (το) παρόν, παρουσία, παρουσιαστικό, περιουσία, περιουσιακός, περιούσιος, τώντι.

• **ἕτερος:** ετερότητα, ετερογενής, ετεροβαρής, ετεροδημότης, ετεροθαλής, ετερόπτωτος, ετερόκλητος, ετερόφωτος.

• **λόγος, λέγεσθαι < λέγω < λεγ-, και Fern - πχ: Fern - και με μετάθεση Fern- > Fe - Fern - κα > Fe-Fern-κα > εἶρηκα. π.χ: Fern-θήσομαι με τροπή του -F- σε δασεία και έκταση του -ε- σε -η- > ῥηθήσομαι π.χ: ἐ - Fern -θην με αφομοίωση του -F- σε ρ > ῥορέθην και με έκταση του -ε- σε -η- ῥορήθην:** λεκτικός, λέξη, λεξικό, λέσχη, λήμμα, λογάς, λογικός, λόγος, λογύδριο, ορθοεπής, ρήμα, ρήση, ρήτορας, ρητός, ρήτρα, φιλόλογος, γεωλόγος, έπος, επικός, επύλλιο, καλλιέπεια, αμετροεπής, αμετροέπεια.

• **δεῖ:** δέον, δεόντως, δεοντολογία, δεοντολογικός, δέηση, δεητικός, αδέητος, ένδειξ, ένδεια.

• **κύριον < κύριος < κύρος:** άκυρος, ακύρωση, έγκυρος, εγκυρότητα, επικύρωση, κυρία, κυριακάτικος, Κυριακή, κυριαρχία, κυρίαρχος, κυρίευση, κυριολεκτικός, κυριολεξία, κυριότητα, κύρος.

• **πλήθος < πίμπλημι (θ. πλη-):** πλήθος, πλήρης, πλήρως, πληρότητα, πλημμύρα, άπλετος, άπληστος, πλήρωμα, πληροφορώ, πληροφορία.

• **ἀρίστους < ἀραρίσκω (= τακτοποιώ, προετοιμάζω, συνδέω):** αρέσκεια, αρεστός, άρθρο, αριθμός, αριστείο, αριστοκρατία, άρμα, αρμονία, αρμός, δυσαρέσκεια, ενάρετος, πανάρετος, φιλαρέσκεια.

• **δόξειεν < δοκέω-ῶ (ρίζα δεκ- και δοκ-):** αδόκητος, αδοκήτως, αδόκιμος, άδοξος, αισιοδοξία, αισιόδοξος, απαισιοδοξία, απαισιόδοξος, απροσδόκητος, δόγμα, δογματικός, δογματικότητα, δογματισμός, δοκάνη, δοκησίσοφος, δοκιμασία, δοκιμή, δοκίμιο, δοκιμιογράφος, δόκιμος, δόξα, δοξασία, δοξαστικός, δοξολογία, ένδοξος, επίδοξος, κενόδοξος, ματαιοδοξία, ματαιόδοξος, μισαλλοδοξία, μισαλλόδοξος, ορθόδοξος, παραδοξολογία, παράδοξος, προσδοκία, προσδόκιμος, φιλοδοξία, φιλόδοξος.

• **ἔχει, ἔχοντα < ἔχω (θ. σεχ-, έχ-, σχ-, σχε-, σχη-):** ανακωχή, αποχή, άσχετος, άσχημος, ενοχικός, έξη, έξης, έξοχή, έξοχος, κατεχόμενα, κατοχικός, παροχή, πάροχος, περιεχόμενο, περιοχή, πολιούχος, ραβδούχος, σκηπτούχος, σχεδόν, σχέση, σχετικός, σχήμα, σχηματικός, σχολείο, σχολή, σχολή, υπέροχος.

• **ἀπορίαν < ἄπορος < ἄ- (στερ.) + πόρος:** πορεία, πορθμός, εύπορος, άπορος, απορία, βιοπορισμός, βιοποριστικός, οδοιπόρος, οδοιπορία, οδοιπορικός, αργοπορία, πεζοπόρος, πεζοπορία, αεροπόρος, αεροπορία, πρωτοπόρος, πρωτοπορία.

• **ἀλήθειαν < ἄ- (στερ.) + λήθη:** λάθρα, λάθος, λαθεμένος / λανθασμένος, αλάθητος, αλήθεια, αληθής, αληθινός, αληθοφανής, λαθραίος, λαθρόβιος, λαθρέμπορος, λαθρεμπόριο, λαθρεπιβάτης, λαθραναγνώστης, λαθροθήρας, λαθροκυνηγός, λαθροχειρία, λήθη, λησμονιά, λησμοσύνη, αλησιμόνητος, λήθαργος.

• **σπουδαῖος < σπουδή < σπεύδω:** σπούδασμα, σπουδαστής, σπουδαστικός, ασπούδαστος, περισπούδαστος, σπουδαιότητα, εσπευσμένος.

• **ἐνδέχεται < ἐν + δέχομαι < ρίζα δεκ-, με μετάπτωση δοκ-):** δεξαμενή, δέκτης, δεκτός, δεκτικός, δεξίωση, δεξίος, επιδέξιος, αδέξιος, αποδοχή, αποδέκτης, αποδεκτός, διαδοχή, διάδοχος, διαδοχικός, παραδοχή, παραδεκτός, απαράδεκτος, επιδεκτικός, ανεπίδεκτος, καταδεκτικός, ακατάδεκτος, υποδοχή, ενδεχόμενος, ανάδοχος, δωροδοκία, δόγμα, δογματικός, δοκός, δοκάρι, δόκανο, δοχείο, πανδοχείο, πανδοχέας, ξενοδοχείο, ξενοδόχος.

• **συνελθόντας, συνελθόντων < σὺν + εἶμι/ἔρχομαι:** ερχομός, ἔλευση, προσέλευση, διέλευση, ελευθερία, ανεξιτήλος, ισθμός, εισιτήριο, εξιτήριο, προσηλυτισμός, προσιτός, ιταμός, αμαξιτός.

• **σύμπαντας (< σὺν + πᾶς), πάντα, πάντες < πᾶς:** πάντα, παντού, παντοτινός, πασιφανής, πασίγνωστος, πάνοπλος, παντογνώστης, παντοκράτορας.

• **συμφορητά < σὺν + φέρω (θ. φερ-, φορ, φαρ-, φωρ-, φρ-, οἰ-, ἐνεκ-, ἐνοκ-, ἐνκ-):** φερνή, φόρος, φορά, φόρα, φορέας, φορείο, φέρσιμο, φέρετρο, φαρέτρα, φόρεμα, φορητός, φορεσιά, αναφορά, αναφορικός, διαφορά, διαφορετικός, εισφορά, προσφορά, παραφορά, συμπεριφορά, ισοφάριση, ανωφέρεια, ανωφερής, ανηφόρα, φερέγγυος, φερέφωνο, φερώνυμος, καρποφόρος, τροπαιοφόρος, αυτόφωρος, κατάφωρος.

• **χορηγηθέντων < χορηγέω-ω < χορηγός < χορός + ἄγω:** χορηγός, χορηγία, χορήγηση, επιχορήγηση, χορηγητής, χορηγήτρια, χορήγημα.

• **μόριον:** μέρος, μερίδα, μερίδιο, μερικός, μέρισμα, απόμερος, παράμερος, ανωμερίτης, κατωμερίτης, επιμερισμός, καταμερισμός, μοίρα, μοιραίος, άμοιρος, κακόμοιρος, μοίραρχος, μοιρολόι, μοιρολάτρης, μοιρασιά, μοίρασμα, μοριακός, μοριοδότηση, συμμορία.

• **ἄρετης < ἄραρίσκω (= τακτοποιώ, προετοιμάζω, συνδέω):** αρέσκεια, αρεστός, ἄρθρο, αριθμός, αριστείο, αριστοκρατία, ἄριστος, ἄρμα, αρμονία, αρμός, δυσαρέσκεια, ενάρετος, πανάρετος, φιλαρέσκεια.

• **φρονήσεως < φρονέω-ω < φρήν (γεν. φρενός):** αφροσύνη, εθνικόφρων, ευφροσύνη, εχέφρων, καταφρόνια, μετριοφροσύνη, μετρίοφρων, νομιμοφροσύνη, παραφροσύνη, παράφρων, περιφρόνηση, περιφρονητικός, σωφροσύνη, φιλοφρόνηση, φρενίτιδα, φρενοβλαβής, φρενοκομείο, φρόνημα, φρονηματισμός, φρόνηση, φρονιμίτης.

• **γίγνεσθαι < γί(γ)νομαι (< γι-, ενεστωτικός αναδιπλασιασμός + θ. γεν-, με συγκοπή γν- + -ομαι. θ. γεν-, γον-, γεν + πρόσφυμα -ε- > γενη-):** γέννηση, γενεά, γενιά, γενέτειρα, γενετήσιος, γενέθλιος, γηγενής, εγγενής, συγγενής, γενικός, γόνος, γονέας, γονικός, γονίδιο, γόνιμος, γονιμότητα, υπογονιμότητα, νεογνό, γνήσιος.

• **αἰσθήσεις < αἰσθάνομαι:** αίσθηση, αισθητός, αισθητήρας, αισθητήριο, αισθητικός, Αισθητική, αίσθημα, αισθηματικός, αισθηματίας, αισθηματολόγος, αναισθησία, αναισθητος, αναισθητικό, ευαισθησία, ευαίσθητος, καλαισθησία, καλαισθητος, λεπταίσθητος, διαίσθηση, διαισθητικός, συναίσθηση, συναίσθημα, συναισθηματικός, ασυναίσθητος, προαίσθηση, προαίσθημα, αντιαισθητικός, αναισθητικός, παραισθηση, ψευδαίσθηση.

• **ἦθη < ἦθος < ἔθος:** ηθικός, ηθικότητα, ηθογραφία, ηθοπλαστικός, ηθοποιός, ανήθικος, ασυνήθιστος, ευήθης, αήθης, κακοήθης, καλοήθης, εθισμός, έθιμο, εθιοτυπικός.

• **διάνοιαν < διὰ + νοέω-ῶ < νοῦς:** άνοια, διανόηση, διάνοια, διχόνοια, έννοια, επινόηση, κατανόηση, μετάνοια, νοερός, νόημα, νόηση, νοητικός, νοητός, ομόνοια, παρανόηση, παράνοια, πρόνοια, συνεννόηση, υπόνοια.

• **κρίνουσιν < κρίνω:** κρίση, σύγκριση, διάκριση, επίκριση, πρόκριση, κρίμα, προκριματικός, κριτής, ανακριτής, υποκριτής, κριτήριο, έγκριτος, πρόκριτος, αδιάκριτος, συγκεκριμένος, διακεκριμένος.

• **ἔργα < ἔργον:** άεργος, ανενεργός, ανεργία, άνεργος, απεργία, απεργός, δημιουργήμα, δημιουργός, διεργασία, ενέργεια, επεξεργασία, εργαλείο, εργασία, εργασιοθεραπεία, εργασιομανής, εργαστήριο, εργάτης, εργατικός, εργατικότητα, εργατοπατέρας, εργατοϋπάλληλος, εργατοώρα, έργο, εργοδηγός, εργοδότης, εργόχειρο, κακούργημα, κακούργος, καλλιέργεια, κωλυσιεργία, μεταλλουργία, μεταξουργία, μουσουργός, ξυλουργός, όργανο, όργιο, πανούργος, πάρεργο, περιέργεια, περίεργος, προεργασία, ραδιενεργός, ραδιούργος, στιχουργός, συνεργός, υφαντουργία, χειρουργός.

• **ποιητῶν < ποιητής < ποιέω-ῶ:** ποίηση, ποιητής, ποιήτρια, ποιητικός, ποιητική (τέχνη), προσποίηση, προσποιητός, μεταποίηση, μεταποιήσιμος, παραποίηση, περιποίηση, περιποιητικός, αποποίηση, εκποίηση, αντιποίηση, χειροποίητος.